

Nr 129.

Av herr **Magnuson**, om höjning av ordinarie reservationsanslaget till fornlämningsvård.

Ordinarie reservationsanslaget till fornlämningsvård är från och med budgetåret 1927—1928 å vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens stat uppfört med ett belopp av 8,000 kronor efter att tidigare ha utgått med allenast 4,000 kronor.

Approximativt kan mängden av enstaka synliga fasta fornlämningsvård i landet beräknas till en halv miljon, och de finnas från Smygehuk till Kilpisjärvi, från Gotlands östkust till Idefjorden. En planmässig fornminnesvård får numera icke nöja sig med att konstatera vanvård och skadegörelse å dessa fornlämningsvård. Den måste även företaga rent profylaktiska åtgärder. Vid stadsplaners upprättande, vid egendomars styckning i villatomter, vid byggande av nya vägar och övriga kommunikationsleder måste fornvärderna på förhand ingripa för att om möjligt rädda fornminnen, där dessa ej måste offras för andra värdefullare synpunkter.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har i den redogörelse, som finnes intagen i statsverkspropositionen till 1927 års riksdag (bilagan åttonde huvudtiteln, sid. 110 ff.) samt i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 23 augusti 1927 rörande sina anslagsbehov för budgetåret 1928—1929, av vilken skrivelse en avskrift här bilägges, lämnat utredningar angående anslagsbehovet för fornminnesvårderna, som äro belysande för disproportionen mellan anslagsbehovet och de tillgängliga medlen. Det är utan vidare uppenbart, att det nu utgående anslaget är otillräckligt i ett så vidsträckt land som vårt.

I förhoppning att 1928 års riksdag skall vara benägen att genom ett förhöjt anslag lämna sin medverkan till bevarandet av de minnen, som svensk kultur en gång skapat, hemställer jag,

att riksdagen måtte höja det till fornlämningsvård uppförda ordinarie reservationsanslaget

nu	kronor	8,000:—
med	„	12,000:—
till	„	20,000:—

Stockholm den 21 januari 1928.

Paul Magnuson.

Bilaga.

Till Konungen.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien får härmed i underdånighet framlägga förslag till ökning av det ordinarie reservationsanslaget för budgetåret 1928—1929 till fornlämningars vård.

Till fornlämningars vård har å akademiens stat under de senaste budgetåren varit uppfört ett ordinarie reservationsanslag å 4,000 kronor. Akademien har vid avgivande av sina anslagsäskanden de sist förflutna åren gjort framställningar om en väsentlig höjning av detta anslag. Dessa framställningar ha så tillvida vunnit Eders Kungl. Maj:ts bifall, att nämnda anslag för budgetåret 1927—1928 blivit höjt till 8,000 kronor.

Förmedelst ifrågavarande anslag ha under åren 1926 och 1927 ett större antal undersökningar blivit utförda å fornlämningar, om vilkas rubbning eller borttagande ansökan blivit gjord av vederbörande jordägare, vägstyrelse eller dylikt. Dessutom har ett tyvärr ganska litet antal skadade fornlämningar blivit restaurerade och iståndsatta. Med framhållande av den tillfälliga lättnad som innevarande budgetårs ökning av anslaget berett akademien i dess arbete, kan akademien icke underlåta att i detta sammanhang, liksom under föregående år, framhålla, att endast en obetydlig del av de på detta område behöfliga åtgärderna kunna utföras med de ytterligt begränsade medel, som härför funnits och finnas att tillgå.

Från alla delar av landet, särskilt de landsändar, vilka beröras av den pågående inventeringen av fasta fornlämningar, inkomma meddelanden, som bestyrka det sorgliga faktum, att ett oerhört stort antal fornlämningar genom vanvård, skattegrävning eller av andra orsaker befinna sig i ett mer eller mindre otillfredsställande skick. Stora gravfält ligga belamrade med skräp eller äro så överväxta, att de ej framträda, enskilda gravar äro upprivna eller förstörda, så att ofta skelettdelar, urnor och fornsaker ligga i dagen, runstenar och bautastenar ligga kullfallna eller kullvräkt, viktiga fornlämningar sakna nödiga skyddsanordningar o. s. v. I dagspressen och annorstädes möter man också ideligen krav på att något skall åtgöras för att hindra vanvård och skadegörelse å fornlämningar liksom även uppmaningar till de fornminnesvårdande myndigheterna att förse olika monument från vår forntid med skyddshöljen, som på ett värdigare och pietetsfullare sätt anpassa sig efter sitt innehåll än de till äventyrs förefintliga. Visserligen har den enskilda offervilligheten gjort och gör alltfört betydande insatser till fornminnesvårdens fromma, men det är uppenbart, att en planmässig fornminnesvård måste arbeta med tillgång till *väsentligt* större resurser än de, som nu stå till buds.

På grund av uppgiftens omfattning måste de statliga åtgärderna till en början inskränkas till de allra viktigaste fornminnena. Det ligger i sakens natur, att kostnaderna härför måste bli av en helt annan storleksordning, än nuvar-

ande anslagsbelopp synes angiva. Nedanstående tablå upptager i likhet med föregående år de viktigare fornlämningar, som under det närmaste året anses tarva restaureringsåtgärder, ävensom de beräknade utgifterna härför.

Uppsnyggning av fornminnesområdet i Gamla Uppsala	800	kronor
Restaurering av Anundshögen, Badelunda socken, Västmanland	500	„
Uppförandet av ett värdigt skydd över bronsåldersgraven vid Kivik, Lilla Mellby socken, Skåne	5,000	„
Restaurering av det stora järnåldersgravfältet vid Greby, Grebbestads socken, Bohuslän	500	„
Restaurering och uppsnyggning av det vidsträckta fornminnesområdet vid Blomsholm, Skee socken, Bohuslän	500	„
Restaurering av järnåldersgravfältet vid Lilla Bjers, Stenkyrka socken, Gotland	1,000	„
Restaurering av gravfältet vid Bläsungs i Vestkinde socken, Gotland	500	„
Uppsättande av en värdig skyddskur omkring den stora runstenen vid Röks kyrka, Östergötland	2,500	„
Restaurering av fornlämningsområdet å Karums allvar, Högsrums socken, Öland	500	„
Uppresande av kullfallna bautastenar och restaurering av gravar på den s. k. Landborgen, Öland	2,500	„
Anskaffning och uppsättande av anslagstavlor vid viktigare fornlämningar (300 st. à 12:50)	3,750	„
Uppresande av runstenar (cirka 200)	2,300	„
Restaurering av smärre gravfält i skilda delar av landet	4,000	„
Restaurering av gravfältet vid Vedeby, Augerums socken, Blekinge	650	„

Summa 25,000 kronor

Kostnaderna för de restaureringsåtgärder, som under den närmaste tiden måste utföras, äro belysande för den stora disproportionen mellan anslagsbehovet och de tillgängliga medlen. Och dock hava i likhet med föregående år här förtecknats allenast de åtgärder, vilkas genomförande i främsta rummet samstämmigt påyrkas från olika håll. Akademien kan ej underlåta att än en gång framhålla, hurusom det alltmera ökade intresset för våra fornminnens vård har medfört, att kravet på ett ingripande och initiativ från den statliga fornminnesvårdens sida blivit så starkt, att det icke längre kan undanskjutas. och det är en ingalunda lätt ställning, som bristen på medel nödgjar myndigheterna att intaga gentemot de mest behjärtansvärda framställningar om skyddsåtgärder å viktiga fornlämningar. Ett årligt ordinarie anslag på 20,000 kronor till vården av fornlämningarna i ett land, som inom sina vidsträckta landamären efter beräkningar, som gjorts på grundval av pågående inventeringar, av allt att döma äger minst 500,000 dylika lämningar, kan dessvärre ingalunda anses motsvara det verkliga behovet, såvida den statliga fornminnesvården skall kunna någorlunda svara mot de krav, som med rätta ställas på densamma av landets befolkning, men det skulle dock möjliggöra ett väsentligt ökat aktivt ingripande till fornminnenas vård. Akademien vill därför uttala en förhoppning att det statsfinansiella läget nu skall kunna medgiva en ökning av ifrågakvarande anslag åtminstone till sagda belopp, en ökning, som måste

anses vara synnerligen välgrundad och välbehörlig. Akademien får fördenskull hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
att för budgetåret 1928—1929 höja det till fornlämningars vård uppförda ordinarie reservationsanslaget till 20,000 kronor.
Stockholm den 23 augusti 1927.

Underdånigst

Henrik Schück.

Sigurd Curman.

/Bengt Thordeman.